

Sygn. akt: I ACa 1207/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 marca 2014r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Kłos
Sędziowie:	SA Jolanta Grzegorzczak (spr.) SO (del.) Sławomir Zieliński
Protokolant:	st.sekr.sądowy Grażyna Michalska

po rozpoznaniu w dniu 11 marca 2014r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **S. K.**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej w W.**

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 20 czerwca 2013r. sygn. akt II C 1825/12

1. oddala apelację;

2. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz S. K. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 1207/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie z powództwa S. K. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W. o ochronę dóbr osobistych i zapłatę, zobowiązał stronę pozwaną (...) Spółkę Akcyjną w W. do:

1. nie wykorzystywania w przyszłości jakiegokolwiek nagrania, w tym nagrania wyemitowanego w programie telewizyjnym (...) w dniu 13 grudnia 2011 roku na antenie (...) Ł. - zawierającego wizerunek powoda S. K., chyba że uprzednio zostanie uzyskana na to jego zgoda wyrażona w formie pisemnej;

2. udostępnienia powodowi S. K. w terminie 7 dni od uprawomocnienia się wyroku pełniej listy podmiotów, którym za pośrednictwem strony pozwanej udostępnione zostało nagranie przedstawiające wizerunek S. K., wyemitowane w programie telewizyjnym (...) w dniu 13 grudnia 2011 roku na antenie (...)
3. tego, aby w terminie 14 dni od uprawomocnienia się wyroku wystosowała do podmiotów, którym udostępnione zostało nagranie przedstawiające wizerunek S. K. wyemitowane w programie telewizyjnym (...) w dniu 13 grudnia 2011 roku na antenie (...), stosowne wezwania do nie wykorzystywania wskazanego nagrania w jakimkolwiek celu oraz do przedłożenia powodowi potwierdzenia ich wysłania,
4. oddalił powództwo w pozostałej części,
5. zasądził od strony pozwanej Telewizji (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda S. K. kwotę 800 złotych tytułem zwrotu części kosztów procesu.

Powyższy wyrok zapadł na podstawie poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne.

W uzasadnieniu powyższego orzeczenia Sąd pierwszej instancji wskazał, że powództwo okazało się jedynie częściowo zasadne, bowiem oddalił powództwo w zakresie żądania zasądzenia na rzecz powoda zadośćuczynienia w kwocie 20.000 zł. Sąd Okręgowy podkreślił, że powód w sierpniu 1982 r. nie był osobą powszechnie znaną i jego wizerunek nie był utrwalony w związku z pełnieniem przez niego funkcji publicznych, politycznych, społecznych, zawodowych. Także w dacie emisji materiału w grudniu 2011 r. status powoda również nie uległ zmianie. Ponadto wizerunek powoda został rozpowszechniony, mimo że na nagraniu osoba powoda nie jest szczegółem większej całości np. zgromadzenia, krajobrazu, imprezy itp., pozwany przy tym nie dysponował zgodą powoda na rozpowszechnianie jego wizerunku, a prawo autorskie w żadnym przepisie nie ustanawia domniemania prawnego istnienia takiej zgody w określonych warunkach.

Sąd pierwszej instancji wskazał również, że doszło do rozpowszechnienia wizerunku powoda, co oznacza publiczne udostępnianie wizerunku, za pomocą dowolnego medium, tutaj telewizji i (...). Na przedstawionym materiale wyemitowanym w opisanym programie telewizyjnym powód jest rozpoznawalny przez osoby bliskie, znajomych, kolegów z pracy, którzy pracują z nim od kilku lat, może być także rozpoznawalny przez inne osoby, zatem Sąd uznał, że powód ma interes w tym, by decydować, czy jego wizerunek pełniący funkcję identyfikacyjną i informacyjną będzie udostępniony publicznie.

Sąd Okręgowy podniósł, że skoro prawo do wizerunku może być definiowane jako prawo do jego rozpowszechniania, to doszło do naruszenia tego prawa służącego powodowi. Uzyskanie ochrony na podstawie art. 81 prawa autorskiego wymaga zatem tylko wykazania, że doszło do rozpowszechniania wizerunku, które pozostaje poza sferą wyjątków z art. 81 ust.2 prawa autorskiego i na które powód nie zezwolił. Dlatego też w ocenie Sądu pierwszej instancji należy zapewnić powodowi ochronę i usunięcie skutków naruszenia jego prawa do ochrony wizerunku poprzez uwzględnienie żądań niematerialnych powoda na podstawie art. 24 k.c. w zw. z art. 23 k.c., o czym Sąd I instancji orzekł w punktach 1, 2 i 3 skarżonego wyroku.

W ocenie Sądu pierwszej instancji trudno doszukać się możliwości, czy poza sferą wyjątków z art. 81 ust.2 prawa autorskiego zachodzą w przedmiotowej sprawie inne okoliczności wyłączające bezprawność działania pozwanego, bowiem pozwany jest profesjonalistą w zakresie mediów i powinien znać obowiązujące przepisy prawa, w tym także prawo o ochronie wizerunku. Ponadto, jak wynika z zeznań świadków zawnioskowanych przez pozwanego, zdawał sobie sprawę z tego, że aby pokazać wizerunek powoda, który był osobą nie objętą wyjątkami opisanymi art. 81 ust.2 prawa autorskiego, trzeba uzyskać jego zgodę, a takiej zgody powód nie wyraził, natomiast w dacie zastrzeżenia przez powoda, że nie wyraża zgody na publikację materiału, pozwany usunął przedmiotowy felieton ze strony internetowej.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, także przepis prawa autorskiego o dozwolonym użytku (art. 25) nie dotyczy zasadniczo rozpowszechniania materiałów w Internecie. Zakres tego unormowania dotyczy przede wszystkim

materiałów już opublikowanych, ale zawierających bieżące informacje lub przeglądy bieżących informacji i nie uchyła stosowania normy bezwzględnie obowiązującej zawartej w art. 81 prawa autorskiego. Ponadto, adresatem tej normy jest podmiot, który nie jest twórcą danego utworu - materiału, a chce skorzystać z rozpowszechnionych już sprawozdań, artykułów, fotografii, przeglądów publikacji innego twórcy. W przedmiotowej sprawie, to pozwana telewizja posiada prawa autorskie do materiałów archiwalnych, jest ich dysponentem, więc trudno by powoływała się na dozwolony użytek.

Sąd Okręgowy zaznaczył również, że powód występując z żądaniem ochrony wizerunku i zakazu jego rozpowszechniania, nie nadużywa w zaistniałej sytuacji swojego prawa podmiotowego i jego żądania nie mogą, w ocenie Sądu pierwszej instancji, zostać oddalone na podstawie art. 5 k.c. z uwagi na zasady współżycia społecznego.

Zdaniem Sądu Okręgowego pozwany nie może także powoływać się na przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. 1993 Nr 7, poz. 34, tj. z dnia 18 lutego 2011 r. (Dz.U. Nr 43, poz. 226) jako podstawę uchylenia bezprawności swojego działania. Misja publiczna, jej cel, treść w konkretnym przypadku (art. 21 wskazanej ustawy) nie uchyła bezprawności działania pozwanego i nie może być konkurencją dla ochrony prawa podmiotowego z ustawy o prawie autorskim (art. 81) i art. 23 k.c., co najwyżej może wpłynąć na ocenę strony podmiotowej osoby naruszającej te prawa. Pozwany zatem ponosi odpowiedzialność za naruszenie prawa powoda do rozpowszechniania wizerunku i nie obalił bezprawności swojego działania.

W ocenie Sądu Okręgowego, uwzględnienie roszczeń niemajątkowych jest wystarczającym środkiem do usunięcia skutków naruszenia prawa do dysponowania wizerunkiem powoda i nie ma podstaw do uwzględnienia żądania zasądzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c., tym bardziej, że na gruncie art. 23 k.c., nie każde rozpowszechnienie wizerunku stanowi naruszenie prawa osobistego, np. godności, czci, dobrego imienia.

W niniejszej sprawie do takich naruszeń dóbr osobistych, zdaniem Sądu pierwszej instancji, nie doszło. W przedmiotowej sprawie nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda - godności, czci, dobrego imienia, a jedynie naruszono prawo do rozpowszechniania wizerunku, dlatego też Sąd Okręgowy oddalił jako bezzasadne żądanie zasądzenia zadośćuczynienia, jako byt daleko idące, uznając tym samym, że usunięcie skutków naruszenia gwarantują środki ochrony niemajątkowej.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c., stosunkowo je rozdzielając.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w części, tj. w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punktach 1, 2, 3 i 5, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 81 w związku z art. 25 ust 1 pkt 1 w związku z ust 4 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych poprzez chybione przyjęcie przez Sąd pierwszej instancji, że pozwana emitując przedmiotowy materiał z ujawnieniem wizerunku S. K. zachowała się w sposób bezprawny i w konsekwencji naruszyła dobro osobiste powoda polegające na prawie do ochrony jego wizerunku podczas gdy:

- pozwana Telewizja, jako Telewizja Publiczna w ramach ustawowego uprawnienia, dla realizacji celów informacyjnych rozpowszechniła z okazji 30-lecia wprowadzenia stanu wojennego w Polsce materiał filmowy, stanowiący fragment zapisu z przebiegu rozprawy przed kolegium ds. wykroczeń, przedstawiający również wizerunek powoda;
- emitowany materiał zawiera informacje dotyczące bieżących zdarzeń, którymi były obchody 30-lecia wprowadzenia stanu wojennego w Polsce dla upamiętnienia m.in., osób będących ofiarami stanu wojennego przy użyciu materiału archiwalnego;
- emitowany materiał uwzględniający wizerunek powoda stanowił materiał już rozpowszechniany wcześniej, a na co, tj. na utrwalenie wizerunku powoda z przebiegu rozprawy przed Kolegium ds. wykroczeń Telewizja uzyskała zgodę od organu, przed którym występował powód, przy czym powód zachowywał wiedzę do rejestracji na zapisie taśmy telewizyjnej z przebiegu rozprawy;

- powód nigdy, do czasu wytoczenia powództwa w tej sprawie, poprzedzonego wezwaniem przedsądowym, nie złożył protestu przeciw opublikowaniu jego wizerunku, ani też nie zabiegał o zaniechanie takich zachowań przez pozwaną na przyszłość, pomimo iż zachowywał wiedzę o wcześniejszej emisji programu z rejestracją zapisu z przebiegu rozprawy przed kolegium ds. wykroczeń z uwzględnieniem Jego wizerunku;
- pokazanie powoda z zasłoniętą twarzą, czy zasłoniętymi oczami - a w taki sposób pokazuje się osoby, którym stawia się zarzut popełnienia przestępstwa – sugerowało by, że powód jest właśnie taką osobą i miało by się całkowicie z myślą przewodnią materiału filmowego - felietonu, w którym został przedstawiony jego wizerunek i on sam jako bohater oraz podjęta była krytyka ówczesnego reżimu, a co potwierdza odbiór społeczny, tj. przez przeciwnego odbiorcę;
- ukazanie wizerunku powoda następuje w sekwencji określonych zdarzeń, tj. z przebiegu rozprawy przed kolegium ds. wykroczeń;
- rozpowszechnienie materiału w Internecie stanowi również dozwolony użytek pozwanej w ramach ustawowego uprawnienia.

W następstwie tak sformułowanych zarzutów, strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia w części zasądzającej, przez oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm prawem przewidzianych.

W odpowiedzi na apelację powód wniosł o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

W niewadliwie ustalonym stanie faktycznym, zasadnie Sąd Okręgowy zastosował przepisy prawa materialnego, a zwłaszcza powołane w uzasadnieniu skarżonego wyroku przepisy ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie może być mowy o naruszeniu art. 81 Prawa autorskiego. Poza sporem jest bowiem, że powód nigdy nie wyrażał zgody na emisję programu, w którym został upubliczniony jego wizerunek, zaś w materiale wyemitowanym powód znajduje się na pierwszym planie, wyraźnie widoczna jest jego sylwetka i twarz. Poza sporem również jest, że powód nie otrzymał od strony pozwanej wynagrodzenia za sporny materiał. Nie zostało także wykazane przez pozwaną, że dysponowała ona zgodą powoda na rozpowszechnianie jego wizerunku. Pamiętać przy tym należy, że zgoda osoby na publikowanie jej wizerunku może być wyrażona w dowolnej formie, jednakże zgoda ta musi być niewątpliwa i to także co do warunków i płaszczyzn dopuszczalnego wykorzystania (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 kwietnia 2000 r., I ACa 1455/99, OSA 2001/5/27). Istnienia tej zgody w żadnym razie nie można domniemywać. Natomiast ciężar wykazania istnienia zgody powoda na upublicznienie materiału przedstawiającego jego osobę, stosownie do art. 6 k.c., obciążał skarżącą. Słusznie wskazuje powód, że także sam fakt, iż wizerunek powoda został już raz wyemitowany, w krótkim czasie od dnia rejestracji posiedzenia kolegium, przed którym stanął powód, nie uprawniał pozwanego do jego kolejnych emisji.

Wskazać nadto trzeba, że na zakres udzielonej powodowi ochrony nie mogła wpłynąć okoliczność, że pozwana wyemitowała przedmiotowy materiał w celu zrelacjonowania bieżących wydarzeń związanych z obchodami 30-lecia wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, dla upamiętnienia m. in. osób będących ofiarami stanu wojennego, przy użyciu materiału archiwalnego. Świadomość powoda również pozostaje bez wpływu na ocenę stopnia naruszenia przepisu, zarzucanego Sądowi pierwszej instancji. Powód swe roszczenia wiąże z ujawnieniem jego wizerunku w materiale emitowanym przez stronę pozwaną w 2011 roku. Przyjąć zatem należy, że skoro S. K. należy do grona osób, o których mowa w tym przepisie tj. nie jest osobą znaną publicznie, nie pełni funkcji publicznych, w szczególności

politycznych, społecznych, zawodowych, materiał nie przedstawiał go również jako osoby stanowiącej jedynie szczegół całości, nie pobrał przy tym żadnego wynagrodzenia za ujawnienie swego wizerunku, to przyjęć należy, że ma on prawo określić kierunek żądania co do ochrony jego dóbr osobistych w postaci wizerunku jego osoby. Nie ma przy tym znaczenia, że dotychczas powód z takim żądaniem nie występował, skoro bowiem po wyemitowaniu w 2011r. materiału takie roszczenie pozwanej zgłosił, ta winna dołożyć wszelkich starań, aby do dalszych naruszeń nie dochodziło.

Bezasadnie również próbuje dowieść strona skarżąca, że miała prawo wyemitować sporny materiał z uwagi na dozwolony użytek, o którym mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1 czy też pkt 4 prawa autorskiego. Istotnie bowiem prawo autorskie do tego materiału przysługuje skarżącej, zatem, jak słusznie dostrzegł Sąd pierwszej instancji, nie jest ona adresatem przedmiotowej normy. Ponadto ważne jest również, że przepis ten nie uchyla normy bezwzględnie obowiązującej zawartej w art. 81 prawa autorskiego, czym innym jest bowiem samo prawo do wykorzystywania materiału, na które powołuje się pozwana, a czym innym wykorzystanie wizerunku powoda w tym materiale. Bez znaczenia jest również w tym kontekście kwestia braku winy pozwanej. Zauważyć bowiem należy, że z art. 23 k.c. wynika, że ochrona dóbr osobistych może być realizowana za pomocą różnych środków i mieć zarówno charakter niemajątkowy, jak i majątkowy. Ochrona taka przysługuje przed bezprawnym naruszeniem dobra osobistego, rozumianym jako zachowanie sprzeczne z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Bez znaczenia dla sprawy pozostaje również kontekst, w jakim wizerunek powoda został wykorzystany, skoro ten nie wyraża zgody na jego dalsze upublicznianie. Dlatego uznać należy, że dalsze posługiwanie się wizerunkiem powoda, wbrew jego sprzeciwowi, stanowiłoby naruszenie jego prawa.

Z tych wszystkich względów należało podzielić stanowisko Sądu pierwszej instancji, że strona pozwana nie wykazała, aby jej działanie w świetle art. 81 Prawa autorskiego nie było bezprawne i jako takie zasługiwało na ochronę.

Wobec powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanej.

O kosztach procesu należnych powodowi w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 2 ust. 1-2, § 10 ust. 1 pkt 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490 j.t.).